

RECENZIJE I PRIKAZI

ŠPORT KAO SREDSTVO - DA,
ALI KAO CILJ - NE

Ivan MARIJANOVIĆ (priredio), *Odgajati športom*, Biblioteka "Orijentacije" 9, Zagreb, Katehetski salezijanski centar, 1993, str. 136.

Šport je danas u životu čovjeka, a posebno mladeži, toliko prisutan da ga se ne može niti smije negirati. Prije svega taj masovni fenomen valja shvatiti i analizirati, te ga uključiti u život s pozitivne a ne s negativne strane.

Ovaj zbornik vrlo vrijednih radova katolički orijentiranih stručnjaka, a posebno salezijanaca koji su dublje od drugih redova shvatili avers i revers športa, teološki je osvrtno na šport kao jednu od važnih pojava u životu čovjeka.

Opća je karakteristika svih priloga da šport kao sredstvo podržavaju i preporučuju kao jedan od odgojnih sadržaja, ali športu kao cilju i općoj svrsi čovjeka odlučno kažu - NE! Zašto? Jednostavno zbog toga što je čovjeku stvarni cilj ostvarivanje Boga u samome sebi, tj. stalna, neopoziva emancipacija do apokatastaze, jer čovjek je na Zemlji najviše sredstvo za spiritualizaciju i deifikaciju (obogotvorenje). Prema tome, ako i kada čovjek tu svoju temeljnu svrhu zamijeni nekom drugom (u ovom slučaju športom), doživljava pad i egzistencijalni rasap. Šport tada nužno postaje oblik narkomanije pobunjenih anđela i dokončavanje u rasulu ovostranosti.

Kako to slikovito opisuje i T. Ladan (u svome radu "Višestruka primjena tjelesnosti), moderna športska svijest nije ništa drugo do jedna mučionica, jer "tako gnječena, tresena, trljana, cijedena - tučena, natezana i rastezana kao na srednjovjekovnim mučilištima... takva je TJELOVJEŽBENICA još i grešnica... Po trpnjama kojima je izložena ona bi to morala biti, mučeci se mukama drevnih mučenika ili izložena opričavanjem stradanjima velejunaka iz novije povijesti" (str. 21-22). Na svoj način ovaj autor nalazi i pravo rješenje za teološko shvaćanje športa kao sredstva za uzdignuće tijela, jer polazi od poznatog Aristotelova stava *panta metron estin* (sve je mjera). Katehete zato ne bi smjeli osuđivati šport, ali ga ni uznositi do općeg cilja života, budući da je život usmjeren prema nečemu najvišem i najvrednijem - Bogu.

S općim motom "moderato cantabile" (smjerno i pjevno) svi autori sintetski tretiraju fenomen športa. U uvodu je priređivač I. Marijanović naznačio cijeli dijapazon mogućih razgovora o športu i na kraju posebnu pozornost posvetio prikazu salezijanske doktrine športa i športskog odgoja kao sredstva za unapređivanje čovjekova razvoja radi omogućavanja dolaska u onostranost kao glavni i jedini cilj svekolike čovjekove egzistencije.

Sociološki okvir za tu raspravu daje V. De Pablo u radu "Europska mladež 1990". On, naime, pokazuje stvarno stanje tzv. športske svijesti mladeži kao i fenomenalne oblike u kojima se šport očituje u našem vremenu izobilja, velikog fonda slobodnog vremena i pomanjkanja više razine aksiološke svijesti.

K. Heinemann ("Šport i društvo") nastavlja tu analizu suodnosa između športa i društva te pokazuje da je sociologija športa shvatila kako agon kao temeljni zanos u športu vodi u "never-never-games" (neponovljive igre), te da se može očekivati dolazak vremena kada će masovna športska narkomanija rimske arene prestati i postati oblik samonaj-

canja, naravno s pozitivnim i negativnim bipolaritetima, pa je stoga potrebno šport stalno usmjeravati i regulirati, ako želimo izbjeći njegove negativnosti.

Na tu stranu negativiteta kojim je šport stalno opterećen kao svojim istočnim grijehom ukazuje i J. Coleman u radu "Šport i društvene suprotnosti". "Šport i igra su bez sumnje antropološki univerzali koji se, u jednom ili u drugom obliku, nalaze u svakoj kulturi i društvu. Ali, kao i svaki drugi kulturni izraz, oni podliježu - uvijek i posvuda - temeljnim suprotnostima našeg društva." (str. 30) Danas to ide čak i do produženja rata u doba politike hladnog rata kada su komunistički ideolozi svodili sportsmane na razinu robota što ostvaruju rekorde za "svoj narod i socijalizam".

D. Mieth u prilogu "Športska etika" naglašava potrebu stalnog vrednovanja športa etičkim kriterijima, jer se jedino na taj način može izbjeći skretanje i poimanje športa kao cilja te razvijati šport "kao proces očovječavanja: steći ravnotežu između razvoja i umjerenosti" (str. 38). Autor stoga s pravom naglašava kako se nikada "ne smije brkati put s ciljem" (str. 39). Da bi se, dakle, šport mogao i sam humanizirati, autor preporučuje afirmaciju ideje "od jednakosti k pravednosti", solidarnosti i oslobođenju, redukciju tjelesnosti na kulturu tijela (ništa više ni manje), sposobnost samoodređenja i izgradnje mira.

Budući da zbornik pokušava dati teološki odgovor na pitanje "Što i kako sa športom", A. Bonora je u svom radu "Šport u Bibliji" pokušao hermeneutičkom analizom pronaći u Bibliji uporišna shvaćanja o pravoj biti športa. On s tim u svezi pronalazi da Biblija više govori o spontanosti igri nego agonu. U tom smislu Biblija uopće i ne pozna termine kao što su utakmice, natjecanja, borbe. Kod sv. Pavla se nalazi izreka o kroćenju tijela igrama, tj. samodiscipliniranju kao obliku osposobljavanja tijela za uzlet u viši svijet. Na kraju svoje povijesne analize autor zaključuje "da šport u Bibliji nema vrijednost u samome sebi, nego je poprira iz društvene i religiozne sredine u kojoj se živi. Pitanje njegova smisla i kvalitete nalazi pravi odgovor samo u općem poimanju čovjeka i ljudskog postojanja" (str. 49).

Ovu teološku analizu športa proteže na sadašnjost T. Ryan u radu "Prema duhovnosti športa". "Budući da šport pridonosi društvenom odgoju" - naglašava ovaj autor - "kršćanski doprinos današnjem svijetu mogao bi biti njegovanje i razvijanje igre u športu. Crkve bi trebale poticati igru na svim stupnjevima, kao sastavni dio svoga poslanja u evangeliziranju suvremenog svijeta" (str. 51). I to je, čini se, ona razdjelnica koja strogo odvaja poimanje športa kao agonu, kao rekorderstva i kao cilja, te njegovo stavljanje u funkciju razvoja čovjeka putem aktivnosti tijela na temelju spontaniteta, raznovrsnosti, bogatstva mašte, suradnje i sveopćeg slobodnog komuniciranja.

Nakon ovih teorijskih analiza Marijanović je drugi dio knjige opskrbio metodičkim analizama kojima je svrha da se prikaže nova koncepcija športa u okrilju kršćanske koncepcije moralnog rasta čovjeka te da se pokaže katehetama (i svim ostalim odgajateljima) kako se može i treba razvijati tjelesnost putem promišljenih igara i komunikativnog vođenja trenera.

D. J. Rubeša s tim u vezi u radu "Program športske rekreacije kao dopunski program djelatnosti u crkvenim zajednicama" otvara metodičku raspravu o vođenju i usavršavanju mladeži putem igara i športa.

L. van Looy ide korak dalje pa u prilogu "Salezijanska dimenzija našega športskog zalaganja" prikazuje glavne značajke tjelesnog odgoja salezijanaca. Kako je komunitarni šport temelj salezijanske metodike, on kaže: "Mi salezijanci smo svjesni da grupa ima ogromno značenje. Zato je don Bosco po intuiciji htio 'da iskustvo grupe bude temeljni element salezijanske pedagogije'" (str. 64). Osobna pripadnost u grupi

i sudioništvo u igrama čine temelj pozitivne socijalizacije. Zato se u oratorijanskom salezijanskom stilu njeguje i preporučuje blago napinjanje tijela, jer je to sredstvo rasta prema sve višim ciljevima. Metodika salezijanskog tjelesnog odgoja, kako navodi ovaj autor, počiva na sudjelovanju, djelatnosti u oratoriju i stalnoj svijesti da je šport sredstvo za uspon ka sferi duhovnosti.

Ovu salezijansku paradigmu razrađuje i G. Milanese u radu "Kulturna i odgojna dimenzija SSM-a". Isti autor u radu "Evangelizirati današnji šport" naglašava da je potrebno oduhoviti sve sfere čovjekove egzistencije, pa tako i športske djelatnosti mladeži. Crkva ne smije abdicirati od toga zadatka ako ne želi da u športu caruje narkomanski agonistički zanos koji vodi propasti čovjeka.

Urednik Marijanović, da bi se shvatilo što to konkretno znači, donosi i nekoliko izvornih tekstova G. B. Boscoa ("Odgajateljstvo credo" i "Duhovnost svakodnevnoga"). Tu je i zajednički rad "Salezijanska športska mladež", u kojem se do konkretne metodičke razine promišljaju programi, načini njihove realizacije i postupci u produhovljavanju u športu.

Na kraju je i prilog "Trener kao animator", u kojem se analiziraju poželjne osobine osoba koje vode mladež u svim

vrstama tjelesnog odgoja. Kako je i u samom naslovu rečeno, salezijanci smatraju animaciju glavnim odgojnim sredstvom i to ne samo u športu, nego i u sakralnim programima, jer se bez otvaranja duše mladeži ne može ostvariti komunikacijski susret, a ako se on ne ostvaruje, onda mladež ostaje slijepa i za Boga.

U prilogima je objavljeno više materijala kojima se ilustriraju glavne postavke kršćansko-humanističke vizije športa, športskog odgoja te smisla i zadataka tjelesnog odgoja uopće kao sredstva za spontan i prirodan uspon ka višoj sferi egzistencije - ka vjeri i shvaćanju Boga kao posljednje svrhe, cilja i dolazišta.

Time su odgovori na pitanje "kako teologija shvaća šport" iscrpljeni na svim razinama diskursa: filozofskog, teološkog, pedagoškog, kulturnog, metodičkog i katehetskog.

Iako je ova knjiga namijenjena uglavnom katehetama, bit će korisno da je pročitaju i svjetovni pedagozi (učitelji i nastavnici), jer će u njoj naći odgovore na teška pitanja suvremenosti: što sa športom i kako suzbiti njegove izrazite negativne posljedice.

Nedjeljko Kujundžić